

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

17 ноември 2011 година *

По дело C-435/10

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Centrale Raad van Beroep (Нидерландия) с акт от 8 септември 2010 г., постъпил в Съда на 13 септември 2010 г., в рамките на производство по дело

J. C. van Ardenne

срещу

Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: г-н J.-C. Bonichot, председател на състав, г-жа A. Prechal,
г-н K. Schieman (докладчик), г-н L. Bay Larsen и г-н E. Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: г-н Y. Bot,
секретар: г-жа M. Ferreira, главен администратор,

* Език на производството: нидерландски.

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 8 септември 2011 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen, от г-жа М. Mollee, в качеството на представител,
- за нидерландското правителство, от г-жа С. Wissels и г-жа М. Noort, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от г-н J. Enegren и г-н F. Wilman, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 4, 5 и 10 от Директива 80/987/ЕИО на Съвета от 20 октомври 1980 година относно закрилата на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на техния работодател (ОВ L 283, стр. 23; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 197), изменена с Директива 2002/74/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2002 година (ОВ L 270, стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 149), наричана по-нататък „Директива 80/987“.

- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Van Ardenne и Raad van Bestuur van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (Управителен съвет на Института за социално осигуряване на работниците и служителите, наричан по-нататък „UWV“) по повод на отказа на последния да изплати на г-н Van Ardenne пълния размер на обезщетението при неплатежоспособност на работодателя с довода, че в предвидения срок г-н Van Ardenne не се е регистрирал като търсещо работа лице в Centrale organisatie voor Werk en Inkomen (Централна организация по труда и доходите, наричана по-нататък „CWI“).

Правна уредба

Правна уредба на Съюза

- 3 Съгласно член 3 от Директива 80/987:

„Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да осигурят, че гарантиращ[ата институция] гарантира, ако не е уговорено друго в член 4, изплащането на дължимите вземания [на работници или служители], произтичащи от трудови договори или трудови правоотношения, включително тогава, когато се предвижда от националното законодателство, от обезщетения при прекратяване на трудовото правоотношение.

Вземанията, които се погасяват от гарантиращ[ата институция], представляват плащания по дължими вземания, отнасящи се към период преди, и/или, тогава когато е приложимо, след определена от държавите членки дата.“

4 Член 4 от посочената директива гласи:

„1. Държавите членки имат възможността да ограничат отговорността на гарантиращ[ата институция], посочена в член 3.

2. В случай че държавите членки упражнят предоставената им в параграф 1 възможност, те следва да определят продължителността на периода, за който гарантиращ[ата институция] изплаща дължимите вземания. Въпреки това такъв период не може да бъде по-кратък от период, покриващ възнаграждението за последните три месеца на трудовото правоотношение преди [и/или] след датата, посочена в член 3. Държавите членки могат да включат този минимален тримесечен срок в референтен период с продължителност не по-малка от шест месеца.

Държавите членки, които имат референтен период не по-малък от 18 месеца, могат да ограничат периода, за който дължимите вземания [...] се изплащат от гарантиращ[ата институция, до осем седмици]. В такъв случай онези периоди, които са най-благоприятни за работника или служителя[,] се използват за изчисляване на минималния период.

3. Наред с това държавите членки могат да въведат тавани за плащанията, извършвани от гарантиращ[ата институция]. Тези тавани не трябва да падат под нивото, което е социално съвместимо със социалната цел на настоящата директива.

Когато държавите членки се възползват от тази възможност, те следва да уведомяват Комисията за методите, използвани при определянето на тавана.“

5 Съгласно член 5 от посочената директива:

„Държавите членки определят условията и реда за организацията, финансирането и работата на гарантиращите институции, като в частност спазват следните принципи:

- а) имуществото на институциите трябва да е независимо от оборотния капитал на работодателя и да е несеквестируемо при процедурите за неплатежоспособност;
- б) работодателите трябва да участват във финансирането, освен ако то не е напълно осигурено от държавните органи;
- в) задължението на гарантиращите институции за плащане съществува независимо от изпълнението на задължението за участие във финансирането.“

6 Член 10 от Директива 80/987 гласи:

„Настоящата директива не засяга правото на избор на държавите членки:

- а) да вземат мерки за предотвратяване на злоупотреби;

- б) да изключват или да ограничават задължението, посочено в член 3, или задължението за гаранции, посочено в член 7, ако се окаже, че изпълнението на задължението е неоправдано поради наличието на специални връзки между работодателя и работника или служителя и на общи интереси, произтичащи от прикрито споразумение между тях.
- в) да отказват или намаляват отговорността, посочена в член 3, или на гаранционното задължение, посочено в член 7, в случаите, когато работникът или служителят лично или заедно със свои близки роднини е бил собственик на съществена част от предприятието или дейността на работодателя и е имал значително влияние върху дейността му.“

Национална правна уредба

- 7 Глава IV от Закона за безработицата (Werkloosheidswet, наричан по-нататък „WW“) се отнася до поемането на задълженията, произтичащи от трудовото правоотношение в случай на невъзможност за плащане от страна на работодателя. По силата на член 61 от WW, който е част от посочената глава IV, право на обезщетение има всеки работник или служител, който има вземания за неизплатено трудово възнаграждение, неизплатено допълнително трудово възнаграждение при ползване на платен годишен отпуск или за неизплатена добавка за платен годишен отпуск от работодател в производство по несъстоятелност.
- 8 Член 64 от WW предвижда:

„1. Обезщетението по тази глава е в размер на:

- а) трудовото възнаграждение за не повече от тринадесет седмици непосредствено преди:

1. деня, в който трудовото правоотношение е прекратено поради уволнение;

2. деня, в който трудовото правоотношение е прекратено по взаимно съгласие;
 3. деня, в който трудовото правоотношение е прекратено по право или
 4. деня на прекратяването на договора от една от страните;
- b) трудовото възнаграждение за срок, не по-дълъг от приложимия за съответния работник или служител срок на предизвестие за прекратяване на трудовия договор [...];
- c) допълнителното трудово възнаграждение при ползване на платен годишен отпуск, добавката за платен годишен отпуск, както и сумите, които работодателят дължи на трети лица във връзка с трудовото правоотношение на съответния работник [...]"
- 9 Съгласно член 65 от WW:

„1. От обезщетението по член 64 се приспадат изцяло:

- a) доходите от извършвана през периода по член 64, параграф 1, букви а) и б) работа по трудово правоотношение или дейност, въз основа на която съответното лице не следва да се разглежда като работник или служител;

[...]“

- 10 Съгласно член 2, параграф 1 от Наредбата относно регистрацията в СWІ (Besluit registratie СWІ, Nederlandse Staatscourant 2002, № 229) работникът или служителят, който има право на обезщетение на основание глава IV от WW, е длъжен да се регистрира като търсецо работа лице в СWІ най-късно на първия работен ден след датата, на която е започнал да тече срокът на предизвестieto за прекратяване на трудовия договор, посочен в член 64, параграф 1, буква b) от WW.
- 11 Член 40, параграф 1 от Закона за несъстоятелността (Faillissementswet) гласи:

„1. Когато работодателят е в производство по несъстоятелност, както работникът или служителят, така и синдикът имат право да прекратят трудовия договор при спазване на предвидения в този договор или в закона срок на предизвестие; при всички обстоятелства обаче трудовите договори могат да се прекратят с шестседмично предизвестие. [...]“

- 12 Член 3 от Наредбата мерките, налагани от UWV (Maatregelenbesluit UWV, Nederlandse Staatscourant 2004, № 163), гласи:

„[...]“

Ако направеното предупреждение се окаже недостатъчно, при неизпълнение или неточно изпълнение на задължение от първата категория [...] от WW [...], размерът и продължителността са следните:

[...]

- с) 20% за срока на закъснението, при максимум от 52 седмици, ако определеният срок е надхвърлен с повече от [...] календарни дни.“

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 13 Считано от 1 август 1985 г., г-н Van Ardennen работи като служител на предприятието Fruit Sellers International BV, обявено в несъстоятелност на 28 ноември 2006 г. Трудовото възнаграждение на г-н Van Ardennen е било платено изцяло, поради което не е имало неизплатени трудови възнаграждения.
- 14 След като прави неуспешен опит да създаде собствено предприятие, на 15 май 2007 г. г-н Van Ardennen се записва в CWI и на 20 май 2007 г. подава молба за обезщетение за безработица. Едва на 29 май 2007 г. той се регистрира като търсецо работа лице.
- 15 На 7 юни 2007 г. г-н Van Ardennen подава молба пред UWV за обезщетение при неплатежоспособност на работодателя.
- 16 С решение от 11 септември 2007 г. UWV присъжда на г-н Van Ardennen обезщетение при неплатежоспособност на работодателя за дължимите вземания за периода от 29 ноември 2006 г. до 12 февруари 2007 г. Съгласно дадените от UWV обяснения този период съответства на посочения в член 64, параграф 1, буква b) от WW срок на предизвестieto. Това обезщетение включвало следните суми: от една страна, брутно възнаграждение в размер на 26 505,15 EUR, включващо трудовото възнаграждение, разходите за автомобил, допълнителното трудово възнаграждение при ползване на платен годишен отпуск и добавката за платен годишен отпуск, и от друга страна, нетно възнаграждение в размер на 1 200 EUR на основание възстановяване на професионалните разходи.

- 17 UWV обаче намалява посочената сума с 20% в съответствие с глава IV от WW, като по този начин санкционира поведението на г-н Van Ardenne, който не се е регистрирал като търсецо работа лице в предвидения срок.
- 18 С Решение на UWV от 18 декември 2007 г. административната жалба на г-н Van Ardenne е отхвърлена, отново на основание че WW налага задължението за регистрация на работника или служителя в CWI като търсецо работа лице и за продължаване на срока на тази регистрация.
- 19 Тъй като жалбата, подадена от г-н Van Ardenne пред Rechtbank срещу това решение, също е приета за неоснователна на същото основание, той подава въззивна жалба пред Centrale Raad van Beroep.
- 20 В съответствие с обясненията на UWV, съгласно член 65 от WW, от посоченото в член 64 от този закон обезщетение се приспадат изцяло доходите от осъществена през референтния период трудова дейност. UWV посочва, че задължението за регистрация като търсецо работа лице цели да увеличи шансовете съответният работник или служител да намери работа през този период и следователно да намали разходите на гаранционния фонд.
- 21 Запитващата юрисдикция поддържа, че подобно ratio legis на задължението за регистрация повдига въпроса дали доходите от трудова дейност, които дадено лице получава през период, за който има право да получава обезщетение при неплатежоспособност на работодателя, могат да бъдат приспаднати от посоченото обезщетение. Тази юрисдикция се позовава на Решение от 10 юли 1997 г. по дело Maso и др. (C-373/95, Recueil, стр. I-4051), в което Съдът е постановил, че държава членка не може да забрани кумулирането на гарантирани с Директива 80/987 суми с обезщетение като разглежданото по това дело обезщетение за

мобилност, тъй като последното не произтича от трудов договор или от трудово правоотношение, щом като се заплаща на работника или служителя едва след неговото уволнение, и следователно не съставлява заплащане за дейностите, осъществени в рамките на трудово правоотношение.

- 22 Според запитващата юрисдикция от посоченото решение може да се изведе имплицитно, че подобно кумулиране би могло да се забрани, ако става въпрос за заплащане за дейностите, осъществени през референтния период.
- 23 Същата юрисдикция счита, че член 4, параграф 3 от Директива 80/987 не забранява приемането на норма, която цели да създаде подобна забрана за кумулиране. С оглед на целта на тази директива изглеждаше обосновано от размера на обезщетението при неплатежоспособност на работодателя да се приспаднат доходите, които работникът или служителят действително е получил за извършената от него работа през периода на предизвестие, тъй като подобно приспадане не засяга гарантираната с посочената директива минимална защита.
- 24 Запитващата юрисдикция счита, че членове 4, 5 и 10 от Директива 80/987 допускат държавите членки не само да определят условията и реда за организацията, финансирането и работата на гарантиращите институции, но при определени обстоятелства и да ограничат закрилата, която тази директива цели да гарантира на работниците или служителите (вж. в контекста на приложението на някои давностни срокове Решение от 18 септември 2003 г. по дело Pflücke, C-125/01, Recueil, стр. I-9375 и Решение от 16 юли 2009 г. по дело Visciano, C-69/08, Сборник, стр. I-6741). Запитващата юрисдикция добавя, че не може със сигурност да прецени дали задължението за регистрация като търсещо работа лице е разпоредба, която принципно може да бъде приета от държава членка на основание на тези разпоредби на Директива 80/987.

25 Тъй като изпитва съмнения относно съвместимостта с разпоредбите на Директива 80/987 на задължението за регистрация като търсецо работа лице, за да може работник или служител да се ползва от обезщетението при неплатежоспособност на работодателя, и на намаляването на размера на това обезщетение в случай на несвоевременна регистрация, Centrale Raad van Beroep решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли Директива [80/987], и по-специално членове 4, 5 и 10 от нея, да се тълкува в смисъл, че по принцип с тази директива не е съвместима национална правна уредба, която предвижда, че за да могат да упражнят (изцяло) правото да бъдат удовлетворени вземанията им за неизплатени трудови възнаграждения при неплатежоспособност на работодателя, работниците или служителите са длъжни да се регистрират като търсеци работа лица най-късно на първия работен ден след деня, в който трудовото им правоотношение е прекратено или е трябвало да бъде прекратено?

При отрицателен отговор:

2) Следва ли Директива [80/987], и по-специално членове 4, 5 и 10 от нея, да се тълкува в смисъл, че с тази директива не е съвместима национална правна уредба, възлагаща посоченото задължение за регистрация и на работниците или служителите, които в срока на предизвестие за прекратяване на трудовия договор извършват дейност чрез собствено предприятие или упражняват свободна професия?

3) Следва ли Директива [80/987], и по-специално членове 4, 5 и 10 от нея, да се тълкува в смисъл, че с тази директива не е съвместима национална правна уредба, съгласно която неизпълнението (в срок) на това задължение за регистрация може да доведе до неизплащане в пълен размер на обезщетението при неплатежоспособност на работодателя, тъй като обхватът и продължителността на тази мярка за неизплащане в пълен размер зависят и от момента на изпълнението на това задължение?“

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 26 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали разпоредбите на Директива 80/987 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която в случай на неплатежоспособност на работодателя, за да могат да упражнят изцяло правото да бъдат удовлетворени вземанията им за неизплатени трудови възнаграждения като разглежданите в делото по главното производство, работниците или служителите са длъжни да се регистрират като търсещи работа лица.
- 27 В това отношение следва най-напред да се напомни, че съгласно практиката на Съда социалната цел на Директива 80/987 се състои в това да гарантира на всички работници и служители минимална закрила на равнище Европейски съюз в случай на неплатежоспособност на работодателя чрез изплащането на дължимите вземания, които произтичат от трудови договори или от трудови правоотношения и се отнасят до възнаграждението за определен период (вж. Решение от 4 март 2004 г. по дело *Barsotti и др.*, C-19/01, C-50/01 и C-84/01, Recueil, стр. I-2005, точка 35 и Решение по дело *Visciano*, посочено по-горе, точка 27).
- 28 Именно за тази цел член 3 от Директива 80/987 задължава държавите членки да вземат необходимите мерки, така че гарантиращите институции, при спазване на член 4 от тази директива, да осигурят изплащането на посочените дължими вземания на работниците или служителите.

- 29 Що се отнася до спора по главното производство, от преписката е видно, че на г-н Van Ardenne е било отказано изплащането на цялото трудово възнаграждение за предвидения в член 64, параграф 1, буква b) от WW период на предизвествието поради обстоятелството, че се е записал несвоевременно като търсецо работа лице.
- 30 Важно е да се подчертае, че съгласно предоставената на Съда преписка прибягването на г-н Van Ardenne до гаранционния фонд действително се основава на съществуването на неоспорено вземане, което е признато от нидерландската правна уредба, и по-конкретно от член 64, параграф 1, буква b) от WW. Изплащането на подобно вземане, което се дължи обективно от изпадналия в несъстоятелност работодател, се включва в приложното поле на Директива 80/987 и е гарантирано от нея.
- 31 В това отношение следва да се напомни, че единствено по изключение държавите членки имат възможността, по силата на член 4 от Директива 80/987 да ограничат посоченото в член 3 от нея задължение за изплащане. Такова ограничение е възможно както по отношение на продължителността на периода, за който се изплащат дължимите вземания съгласно член 4, параграф 2 от посочената директива, така и относно тавана на подобно изплащане в съответствие с член 4, параграф 3 от същата директива.
- 32 Съгласно посочения член 4, параграф 3 от Директива 80/987, когато държава членка използва възможността да определи таван, тя следва да уведоми Комисията за това.
- 33 От преписката е видно, че разглежданото законодателство по главното производство не предвижда таван за възстановяване и следователно не се включва в приложното поле на предвидената в член 4, параграф 3 от Директива 80/987 възможност.

- 34 По-нататък следва да се отбележи, че член 4 от Директива 80/987 трябва да се тълкува ограничително и в съответствие с неговата социална цел, която е да се осигури минимална закрила за всички работници и служители (вж. Решение от 14 юли 1998 г. по дело *Regeling, C-125/97, Recueil*, стр. I-4493, точка 20). С оглед на това случаите, в които е позволено да се ограничи задължението на гарантиращите институции за изплащане, са изчерпателно изброени в Директива 80/987 и съответните разпоредби трябва да бъдат тълкувани стеснително с оглед на дерогиращия им характер и на целта на посочената директива.
- 35 Във връзка с това се налага изводът, че би било в противоречие с целта на Директива 80/987 тя, и по-специално членове 3 и 4 от нея, да бъде тълкувана в смисъл, че поради неспазване на задължението за регистрация като търсещо работа лице в срок, предвиден в разглежданата в делото по главното производство национална правна норма, работник или служител, който се намира в положението на жалбоподателя по главното производство, да бъде подложен на фиксирано и автоматично намаление на възстановяването на неговите вземания по трудови правоотношения и следователно да не може да се ползва от гаранцията за реално претърпяната загуба на трудови възнаграждения за референтния период.
- 36 Освен това, що се отнася до съдебната практика, изтъкната от запитващата юрисдикция и цитирана в точка 24 от настоящото решение, следва да се отбележи, както правилно посочва Комисията, че задължение за регистрация като търсещо работа лице в определен срок, каквото задължение е разглежданото по главното производство, чието неспазване се изразява в намаление на изплащаното обезщетение при неплатежоспособност на работодателя, няма естеството на преклузивен или давностен срок за подаване на молба за обезщетение при неплатежоспособност на работодателя.
- 37 От значение е и да се уточни, че в делото по главното производство не става въпрос за изплащането на суми, надхвърлящи социалната цел на Директива 80/987, каквото изплащане държавите членки могат да ограничат съгласно член 4 от тази директива (вж. в този смисъл Решение по дело *Barsotti* и др., посочено по-горе, точка 34). Поради това, независимо дали Директива 80/987 допуска правна норма, която предвижда, че действително получените от заинтересованото лице приходи през периода на предизвестие се приспадат от размера на

обезщетението, национална правна норма, която подобно на разглежданата по главното производство намалява по фиксиран и автоматичен начин размера на възстановяването на вземания по трудови отношения, нарушава пряко минималната закрила, която се цели чрез Директива 80/987 в случай на неплатежоспособност на работодателя.

38 Освен това, дори член 10 от Директива 80/987 да допуска държавите членки да вземат необходимите мерки за предотвратяване на злоупотреби, актът за преюдициално запитване не съдържа никакви сведения, насочени към установяване на каквато и да е злоупотреба, която разглежданото в делото по главното производство задължение за регистрация би имало за цел да предотврати. При това в съдебното заседание UWV изрично потвърждава, че обосновката на това задължение не се основава по никакъв начин на посочения член 10.

39 С оглед на гореизложеното следва да се отговори на първия въпрос, че членове 3 и 4 от Директива 80/987 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която в случай на неплатежоспособност на работодателя, за да могат да упражнят изцяло правото да бъдат удовлетворени вземанията им за неизплатени трудови възнаграждения като разглежданите в делото по главното производство, работниците или служителите са длъжни да се регистрират като търсеци работа лица.

По втория и третия въпрос

40 Предвид утвърдителния отговор на първия въпрос не е необходимо да се отговаря на втория и третия въпрос.

По съдебните разноси

- 41 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Членове 3 и 4 от Директива 80/987/ЕИО на Съвета от 20 октомври 1980 година относно закрилата на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на техния работодател, изменена с Директива 2002/74/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2002 година, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която в случай на неплатежоспособност на работодателя, за да могат да упражнят изцяло правото да бъдат удовлетворени вземанията им за неизплатени трудови възнаграждения като разглежданите в делото по главното производство, работниците или служителите са длъжни да се регистрират като търсещи работа лица.

Подписи